

Változatos Véletlen Árazási Problémák

Bihary Zsolt

AtomCsill 2014

Fizikus a befektetési bankban

- Remek társaság
- Releváns matematikai műveltség
- Számítástechnikai affinitás
- Intuitív gondolkodás
- Modellezési képesség

Az árjegyzés problémája

Feldobunk egy pénzt. Ha fej, fizetek a kontraktus tulajdonosának 100\$-t. Ha írás, nem fizetek semmit.

Ennek a kontraktusnak a várható értéke nyilvánvalóan 50\$.

Az árjegyzés problémája

Feldobunk egy pénzt. Ha fej, fizetek a kontraktus tulajdonosának 100\$-t. Ha írás, nem fizetek semmit.

Mennyiért adnám el ezt a kontraktust?

Mennyiért vennék meg tőlem ezt a kontraktust?

Mennyiért venném meg ezt a kontraktust?

Mennyiért adnák el nekem ezt a kontraktust?

Az árjegyzés problémája

Feldobunk egy pénzt. Ha fej, fizetek a kontraktus tulajdonosának 100\$-t. Ha írás, nem fizetek semmit.

Mennyiért adnám el ezt a kontraktust???

Mennyiért venném meg ezt a kontraktust???

Az árjegyző vállalja hogy általa szabott áron hajlandó adni is és venni is a kontraktust.

Az árjegyzés problémája

Feldobunk egy pénzt. Ha fej, fizetek a kontraktus tulajdonosának 100\$-t. Ha írás, nem fizetek semmit.

Mennyiért adnám el ezt a kontraktust???

55\$ - lesz aki megveszi, azon várhatóan nyerek 5\$-t.

Mennyiért venném meg ezt a kontraktust???

45\$ - lesz aki eladja, azon várhatóan nyerek 5\$-t.

Az árjegyzés problémája

Feldobunk egy pénzt. Ha fej, fizetek a kontraktus tulajdonosának 100\$-t. Ha írás, nem fizetek semmit.

Mennyiért adnám el ezt a kontraktust???

65\$ - senki nem veszi meg, túl drága, zéró profit

Mennyiért venném meg ezt a kontraktust???

55\$ - sokan lesznek aki eladják, várhatóan vesztek 5\$-t.

Az árjegyzés problémája

Feldobunk egy pénzt. Ha fej, fizetek a kontraktus tulajdonosának 100\$-t. Ha írás, nem fizetek semmit.

Mennyiért adnám el ezt a kontraktust???

45\$ - sokan lesznek akik megveszik, várhatóan vesztek 5\$-t

Mennyiért venném meg ezt a kontraktust???

35\$ - senki nem adja el, túl olcsó, zéró profit

Játékszabály

Feladat	Tipp	Helyes	Abszolút különbség	Profit
1.	40	40	0	10
2.	32	49	17	-7
3.	27	25	2	8
4.	x			-5

$$\text{Profit} = 10 - \text{abs}(\text{Helyes} - \text{Tipp})$$

Ha nincs árazás (x) profit (büntetés) = -5

1. Feladat

Standard kockával dobunk. A kontraktus 100-at fizet ha prímet dobunk.

1. Feladat

Standard kockával dobunk. A kontraktus 100-at fizet ha prímet dobunk.

Megoldás: 50

Példa arra, hogy a megoldás a kontraktus által definiált kedvező esetek valószínűsége. (%-ban).

Kedvező esetek: 2,3,5

2. Feladat

Standard kockával dobunk. A kontraktus a 10-szeresét fizeti a dobott számnak.

2. Feladat

Standard kockával dobunk. A kontraktus a 10-szeresét fizeti a dobott számnak.

Megoldás: 35

Példa arra, hogy a megoldás a kontraktus által definiált kifizetések várható értéke.

1, 2, 3, 4, 5, 6 átlaga 3,5.

3. Feladat

Standard kockával dobunk addig, amíg nem sikerül prímet dobnunk.

A kontraktus 10-szeresét fizeti a végül dobott számnak.

3. Feladat

Standard kockával dobunk addig, amíg nem sikerül prímet dobnunk.

A kontraktus 10-szeresét fizeti a végül dobott számnak.

Megoldás: 33

Példa arra, hogy a megoldás a kontraktus által definiált kifizetések *feltételes várható értéke*.

2, 3, 5 átlaga 3,3.

4. Feladat

Standard kockával dobunk. Ha prímet dobtunk, a kontraktus a 10-szeresét fizeti a dobott számnak.
Ha nem prímet dobtunk, a kontraktus nem fizet semmit.

4. Feladat

Standard kockával dobunk. Ha prímet dobtunk, a kontraktus a 10-szeresét fizeti a dobott számnak. Ha nem prímet dobtunk, a kontraktus nem fizet semmit.

Megoldás: 17

Újabb példa a kifizetések várható értékére.

- 2, 3, 5 átlaga 3,33, valószínűség $\frac{1}{2}$
- 0, 2, 3, 0, 5, 0 átlaga 1,67

5. Feladat

Generálunk egy $X = \{0,1\}$ egyenletes random számot.
A kontraktus a generált szám 100-szorosát fizeti.

5. Feladat

Generálunk egy $X = \{0,1\}$ egyenletes random számot.
A kontraktus a generált szám 100-szorosát fizeti.

Megoldás: 50

Az $X = \{0,1\}$ egyenletes valószínűségi változó várható értéke 0,5.

6. Feladat

Generálunk egy $X = \{0,1\}$ egyenletes random számot.

A kontraktus a következő kifizetési függvény szerint fizet:

$$\text{Kifizetés} = 100 * X * X * X * X = 100 * X^4$$

6. Feladat

Generálunk egy $X = \{0,1\}$ egyenletes random számot.
A kontraktus a következő kifizetési függvény szerint fizet:
Kifizetés = $100 * X * X * X * X = 100 * X^4$

Megoldás: 20

Az $X = \{0,1\}$ változót a hatványozás nagy mértékben csökkenti, így a várható érték is jóval kisebb lesz mint 0,5.
Trükk: Reprezentáljuk a $\{0,1\}$ randomot a mintával: $\{0,1; 0,3; 0,5; 0,7; 0,9\}$. Végezzük el a transzformációt, és átlagoljunk. Az eredmény = 0,193 és ez már egy igen jó közelítés...

7. Feladat

X és Y két független $\{0,1\}$ egyenletes random szám.

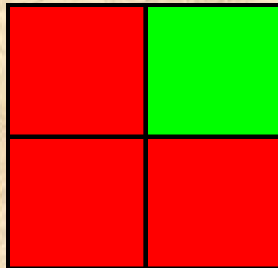
A kontraktus akkor és csak akkor fizet 100-at, ha mindkét szám nagyobb mint 0,5. Egyébként nullát fizet.

7. Feladat

X és Y két független $\{0,1\}$ egyenletes random szám.
A kontraktus akkor és csak akkor fizet 100-at, ha mindkét szám nagyobb mint 0,5. Egyébként nullát fizet.

Megoldás: 25

Annak a valószínűsége érdekel minket, hogy mindkét szám nagyobb $\frac{1}{2}$ -nél. Az ábra mutatja hogy $\frac{1}{4}$ a valószínűség.

8. Feladat

X és Y két független $\{0,1\}$ egyenletes random szám.
A kontraktus akkor és csak akkor fizet 100-at, ha
vagy $X > 0,75$ vagy $Y > 0,75$. Egyébként nullát fizet.

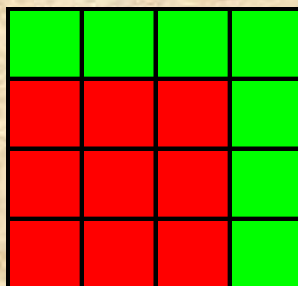

8. Feladat

X és Y két független $\{0,1\}$ egyenletes random szám.
A kontraktus akkor és csak akkor fizet 100-at, ha
vagy $X > 0,75$ vagy $Y > 0,75$. Egyébként nullát fizet.

Megoldás: 44

Az ábra mutatja hogy $7/16 = 0,44$ a valószínűség.

9. Feladat

A rulettben 37 szám van a keréken, az egyik a 0. Ha a 0 jön ki, minden tét ami nem a nullán van, veszít. Figyeltünk egy rulett-kereket órákon keresztül, 1000 pörgetésből 123 nulla volt. A kontraktus annyit fizet, amennyi nulla kijön a következő 500 pörgetésből.

9. Feladat

A rulettben 37 szám van a keréken, az egyik a 0. Ha a 0 jön ki, minden tét ami nem a nullán van, veszít. Figyeltünk egy rulett-kereket órákon keresztül, 1000 pörgetésből 124 nulla volt. A kontraktus annyit fizet, amennyi nulla kijön a következő 500 pörgetésből.

Megoldás: 62

Ha a rulett-kerék fair lenne, várhatóan 27 nulla kellett volna hogy kijöjjön. Nagyon valószínű, hogy a kaszinó csal. 500 pörgetésből a nullák „korrekt” várható száma 14, az empirikus becslés alapján viszont 62. Empíria >> Prekonceptió

???!?!???

10. Feladat

Két piros-kék korongot egyszerre feldobtunk, ezerszer egymás után. Azt tapasztaltuk, hogy az első és a második korong is 513-szor mutatott pirosat. Feldobjuk őket még 100-szor. A kontraktus annyit fizet, ahányszor mindkét korong egyszerre pirosat mutat.

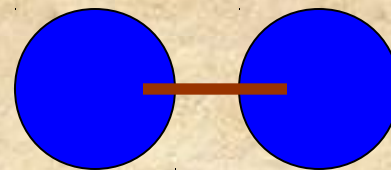
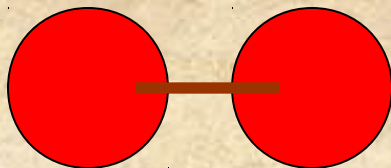

10. Feladat

Két piros-kék korongot egyszerre feldobtunk, ezerszer egymás után. Azt tapasztaltuk, hogy az első és a második korong is 513-szor mutatott pirosat. Feldobjuk őket még 100-szor. A kontraktus annyit fizet, ahányszor mindkét korong egyszerre pirosat mutat.

Megoldás: 50

Nagyon gyanús, hogy az elő-kísérletben ugyanannyiszor mutattak pirosat a korongok. Az ábra mutatja hogy miért:

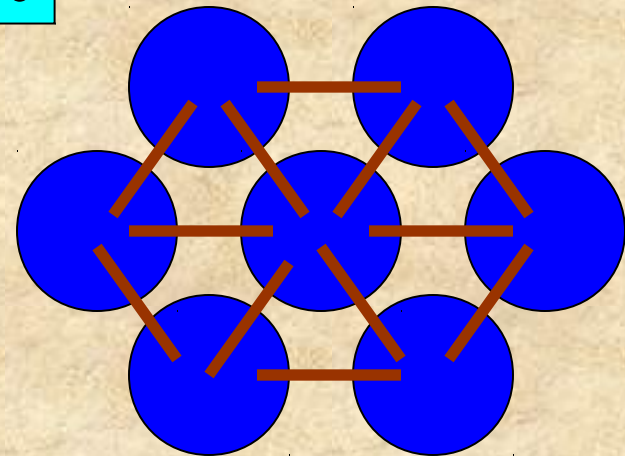
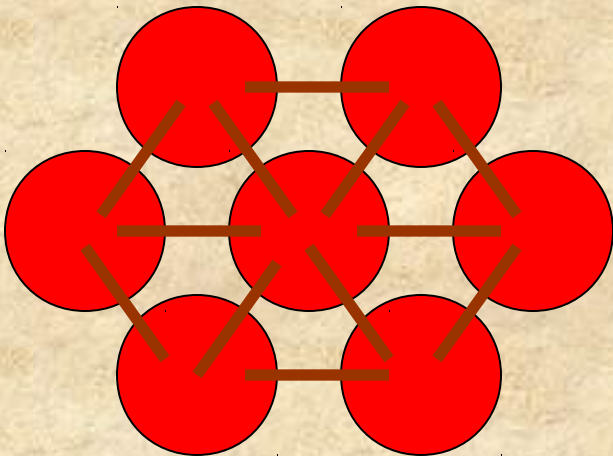
11. Feladat

Hét piros-kék korongot egyszerre feldobtunk, ezerszer egymás után. Azt tapasztaltuk, hogy az összes korong 513-szor mutatott pirosat. Feldobjuk őket még 100-szor. A kontraktus annyit fizet, ahányszor mind a hét korong egyszerre pirosat mutat.

11. Feladat

Hét piros-kék korongot egyszerre feldobtunk, ezerszer egymás után. Azt tapasztaltuk, hogy az összes korong 513-szor mutatott pirosat. Feldobjuk őket még 100-szor. A kontraktus annyit fizet, ahányszor mind a hét korong egyszerre pirosat mutat.

Megoldás: 50

12. Feladat

Az IBM részvény ára jelenleg 187. Egy IBM részvény-opció 100-at fizet, ha az IBM részvény október 10-én drágább mint 190, egyébként semmit. Ennek az opciónak a piaci ára 46. Mekkora az ára annak az opciónak, ami 100-at fizet ha az IBM részvény október 10-én olcsóbb mint 190 (és egyébként semmit)?

12. Feladat

Az IBM részvény ára jelenleg 187. Egy IBM részvény-opció 100-at fizet, ha az IBM részvény október 10-én drágább mint 190, egyébként semmit. Ennek az opciónak a piaci ára 46. Mekkora az ára annak az opciónak, ami 100-at fizet ha az IBM részvény október 10-én olcsóbb mint 190 (és egyébként semmit)?

Megoldás: 54

Következik az arbitrázs-mentesség feltételéből. Így 100-ért megvehetjük mindkét opciót, és a visszafizetés garantáltan 100.

13. Feladat

A Bayern vezet a Madrid ellen 2:1-re a mérkőzés 81. percében. Azt a fogadást ami 100-at fizet a Bayern győzelme esetén, a fogadó-iroda jelenleg 79-re árazza. A döntetlen esetén 100-at fizető fogadást 19-re, a Madrid győzelme esetén 100-at fizető fogadást 2-re árazza az iroda. Mennyi az ára annak a fogadásnak ami 100-at fizet, ha lesz még gól és a Madrid lövi a következő gólt?

13. Feladat

A Bayern vezet a Madrid ellen 2:1-re a mérkőzés 81. percében. Azt a fogadást ami 100-at fizet a Bayern győzelme esetén, a fogadó-iroda jelenleg 79-re árazza. A döntetlen esetén 100-at fizető fogadást 19-re, a Madrid győzelme esetén 100-at fizető fogadást 2-re árazza az iroda. Mennyi az ára annak a fogadásnak ami 100-at fizet, ha lesz még gól és a Madrid lövi a következő gólt?

Megoldás: 21

A „next goal Madrid” gyakorlatilag ekvivalens azzal hogy nem nyer a Bayern.

13+1. Feladat

Két testvérem van. Mind a hárman és szüleink is a XX. században születtünk. A kontraktus ötünk születési évszámainak (az 1900 feletti, például 1957 -> 57) kerekített átlagát fizeti.

13+1. Feladat

Két testvérem van. Mind a hárman és szüleink is a XX. században születtünk. A kontraktus ötünk születési évszámainak (az 1900 feletti, például 1957 $\rightarrow$ 57) átlagát fizeti.

Megoldás: 60

43, 44, 67, 70, 78 $\rightarrow$ átlag = 60

Hiányos információ esetén is lehet ésszerűen becsülni...

Eredményhirdetés

- Összegezzétek a profitjaitokat !
- Sikerült nyereséget elérni ?
- Ki érte el a legnagyobb profitot ?